

ПРАВА СУБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТРАДИЦІЙНІ ЗНАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Катерина Воронцова,

здобувач НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

Предметом розгляду цієї статті є питання, пов'язані з визначенням поняття суб'єктів інтелектуальної власності на традиційні знання. На основі норм міжнародного права та рекомендацій автором виділені права суб'єктів інтелектуальної власності на традиційні знання у сфері охорони здоров'я та надана їх коротка характеристика. Автором обґрунтована необхідність прийняття норм права з метою врегулювання відносин інтелектуальної власності з приводу об'єктів традиційних знань.

Ключові слова: традиційні знання, інтелектуальна власність, права суб'єктів інтелектуальної власності, народна медицина, додаткова медицина, альтернативна медицина, цілителство

Використання традиційних знань у сфері охорони здоров'я є важливою складовою розвитку сучасної медицини. Попри стрімкий розвиток медичної науки, тенденція підтримки здоров'я засобами народної медицини зберігається й сьогодні. Водночас питання правової регламентації відносин інтелектуальної власності, об'єктом яких є традиційні знання, лишається неврегульованим.

Правова невизначеність відносин, які виникають з приводу традиційних знань, сприяє збільшенню кількості посягань щодо прав на них. Незаконна комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності, створених на основі традиційних знань, третіми особами порушує права корінних народів і місцевих громад, які в такому разі позбавлені можливості отримувати винагороду від реалізації таких об'єктів. Крім цього, порушення прав творців традиційних знань може призвести до занепаду цих знань і культурної громади взагалі у зв'язку із втратою монополії на ці знання чи дискредитацією їхньої ефективності через неправомірне застосування.

В умовах невинного розвитку традиційних медичних знань і зростання кількості звернень пацієнтів до народної медицини важливою є розробка механізмів, з одного боку, захисту інтересів корінних народів як суб'єктів права інтелектуальної власності та, з другого, — доступ до таких традиційних знань і продовження розвитку наукових досліджень, розробок та інновацій.

На міжнародному рівні проблеми охорони прав та інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності на традиційні знання присвячені численні дослідження та розроблені проекти норм права на допомогу країнам, законодавство яких не містить спеціального регулювання відносин, які виникають з приводу традиційних знань. Традиційні знання є предметом наукового інтересу таких вчених, як І. Колодюк, Р. Лебідь, Н. Нирова, С. Сидоренко, Н. Терес та ін. Водночас питання прав інтелектуальної власності на традиційні знання в українському правовому полі не знайшло свого розвитку, що зумовлює необхідність вивчення такої проблематики.

Метою цієї статті є виокремлення прав суб'єктів інтелектуальної власності у сфері охорони здоров'я на основі аналізу міжнародних норм права та рекомендацій.

Всесвітня організація інтелектуальної власності (надалі — ВОІВ) визначає традиційні знання як такі, що є результатом інтелектуальної діяльності в традиційному контексті, зокрема й ноу-хау, навички, інновації, практику і пізнання, які втілюють традиційний лад корінних і місцевих громад або містяться в кодифікованих, усних чи в інших формах знань, що передаються з покоління в покоління [1, 28]. Традиційні знання не обмежені конкретною сферою знань, а можуть бути сільськогосподарські, екологічні, медичні знання, знання, пов'язані з генетичними ресурсами, тощо.

У контексті національного законодавства у сфері охорони здоров'я використовується термін «народна медицина (цілительство)». Так, відповідно до ст. 74-1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [2] народна медицина (цілительство) визначається як методи оздоровлення, профілактики, діагностики та лікування, що ґрунтуються на досвіді багатьох поколінь людей, усталені в народних традиціях і не потребують державної реєстрації. Досить поширеним залишається термін «нетрадиційна медицина», тобто знання та практичні методи народної медицини, що не мають певного автора, саме таке визначення містила нечинна на сьогодні (п. 1.2.2.) Інструкція про порядок надання Комітетом з питань народної і нетрадиційної медицини при Міністерстві охорони здоров'я України спеціального дозволу для провадження медичної діяльності в галузі народної і нетрадиційної медицини [3].

Всесвітня організація охорони здоров'я (надалі — ВООЗ) оперує інтегрованим терміном «народна медицина і додаткова медицина («НіДМ»), який

також охоплює продукцію, практику та народних цілителів. При цьому народна медицина загальний результат накопичених знань, навичок і практики, заснованих на теоріях, віруваннях та досвіді корінних народів і представників різних культур, незалежно від того, піддаються вони поясненню чи ні, й використовуються для підтримки здоров'я, а також для профілактики, діагностики, лікування при фізичних і психічних розладах. Своєю чергою додаткова (альтернативна) медицина визначається як така, що використовується для визначення широкого набору видів практики у сфері охорони здоров'я, що не є частиною власних традицій країни і не включені в основну систему медико-санітарної допомоги [4, 15].

З огляду на те, що термін «традиційні знання» об'єднує різні види знань і може стосуватися різних сфер життєдіяльності людини, терміни «народна медицина (цілительство)» та «додаткова (альтернативна) медицина» входять до ширшого поняття «традиційні знання». Традиційні знання у сфері охорони здоров'я охоплюють медичні знання, знання, пов'язані з використанням рослин, тварин, трав і мінералів, традиційні методи допомоги при пологах, традиційні прийоми вправлення кісток, духовне цілительство та ін.

З метою охорони прав інтелектуальної власності на традиційні знання, зокрема й у сфері охорони здоров'я, необхідним є нормативне закріплення поняття традиційних знань як знань, які є результатом інтелектуальної діяльності в традиційному контексті, (зокрема й ноу-хау, навички, інновації, практика та пізнання) та є невід'ємною частиною культурної самобутності корінної чи традиційної громади або народу, що створюються, зберігаються та передаються із покоління в покоління. Традиційні знання не обмежені будь-якою конкретною сферою та можуть охоплювати сільськогосподарсь-

кі, екологічні, медичні знання, знання, пов'язані з генетичними ресурсами, тощо.

ВОІВ до суб'єктів права інтелектуальної власності на традиційні знання відносить бенефіціарів [5, 11]. Традиційні знання, зазвичай, створюються колективно та/чи розглядаються як належні колективно корінний або місцевій громаді чи групам осіб у складі такої громади. Так, бенефіціарами традиційних знань вважають корінні народи/громади та місцеві громади. Попри те, що термін «корінні і місцеві громади» є предметом багатьох досліджень, жодне з них не містить його визначення. У ст. 8 (j) Конвенції про біологічне розмаїття корінні і місцеві громади розглядають як громади, що мають сталий зв'язок із землею та водними ресурсами, на яких вони проживають або якими користуються [6]. У ст. 7 Тимчасового законодавчого акта Бразилії від 23.08.2001 року місцева громада визначається як група людей, включаючи нащадків членів громад Кіломбу, що відрізняється своїми культурними умовами, яка традиційно організована протягом послідовних поколінь і має власні звичаї, зберігаючи свої соціально-економічні інститути [1]. Тож, корінні і місцеві громади можна визначити як групу людей, що проживають у межах відповідної території, соціальні, культурні чи економічні умови проживання яких відрізняють їх від інших громад, а діяльність регламентується власними звичаями, традиціями чи законодавством.

У деяких випадках традиційні знання можуть перебувати у спільному володінні різних корінних і місцевих громад та навіть корінних і місцевих громад, які проживають у різних країнах. Бенефіціарами охорони традиційних знань можуть бути визнані також традиційні громади, сім'ї, нації тощо. Крім цього, не виключається можливість створення асоціацій, корпорацій громад або аналогічних орга-

нізаційно-правових органів, які діють від імені громади. У випадках, коли традиційні знання не можуть бути віднесені до певного корінного народу або місцевої громади чи не можуть обмежуватися ними, а також у разі неможливості визначення громади, що їх створила, бенефіціаром може бути визнаний також і національний орган, який визначається відповідно до внутрішнього законодавства країни. При цьому дохід, отриманий від реалізації таких прав, направляється на фінансування соціальних програм навчання чи культури в інтересах відповідної громади.

Не зважаючи на те, що виникнення та володіння традиційними знаннями, зазвичай, є колективним, існують випадки, коли власниками традиційних знань і бенефіціарами їх охорони визнаються певні особи, наприклад, традиційні цілителі. Так, відповідно до Свакопмундського протоколу про охорону традиційних знань і виражень фольклору носіями традиційних знань можуть бути як громади, так і особи [7, 16].

Слід зазначити, що оскільки безпека пацієнтів залежить від освіти та кваліфікації практиків, які є носіями традиційних знань, у деяких країнах право на здійснення діяльності у сфері народної медицини мають особи, котрі пройшли відповідне навчання. Наприклад, у Китаї, Республіці Корея, Індії та В'єтнамі особи, що практикують діяльність у сфері охорони здоров'я повинні отримати відповідну освіту у навчальних закладах. Деякі країни також розробили спеціальні норми та правила діяльності таких спеціалістів [4, 7].

У контексті національного законодавства відносини, що виникають з приводу традиційних знань, не є врегульованими нормами права. Стаття 74-1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» закріплює лише право на зайняття народною медициною (ціли-

тельством), яке належить особам, котрі не мають спеціальної медичної освіти, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці й отримали спеціальний дозвіл на зайняття народною медициною (цілительством), виданий Міністерством охорони здоров'я України [2]. Тож, законодавство України закріплюючи право на зайняття народною медициною, водночас не містить нормативних положень щодо охорони прав інтелектуальної власності таких суб'єктів, правове поле діяльності яких обмежене загальними нормами права інтелектуальної власності.

Беручи до уваги вищезазначене, необхідним є закріплення на законодавчому рівні поняття суб'єктів інтелектуальної власності на традиційні знання. Так, до суб'єктів інтелектуальної власності на традиційні знання варто віднести корінні народи/громади та місцеві громади (як групи людей, які проживають у межах відповідної території, соціальні, культурні чи економічні умови проживання котрих відрізняють їх від інших громад, а діяльність регламентується власними звичаями, традиціями чи законодавством) і народних цілительів у разі отримання дозволу відповідно до законодавства. У випадках, коли традиційні знання не можуть бути віднесені до певного корінного народу чи місцевої громади або не можуть обмежуватися ними, а також у разі неможливості визначення громади, що їх створила, суб'єктом інтелектуальної власності на традиційні знання може бути визнаний також і національний орган, на підставі повноважень, наданих законодавством.

Аналізуючи норми міжнародного права та рекомендації ВОІВ у сфері традиційних знань, можливим є виокремлення таких особистих немайнових і майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на традиційні знання у сфері охорони здоров'я.

До особистих немайнових прав належить право на визнання автором

традиційних знань. Так, відповідно до Декларації ООН про права корінних народів народи мають право на збереження, контроль, охорону та розвиток своєї культурної спадщини, традиційних знань і традиційних форм культурного вираження, а також проявів їхніх наукових знань, технологій і культури, зокрема й людських та генетичних ресурсів, насіння, ліків, знань властивостей фауни та флори, традицій усної творчості, літературних творів, малюнків, спорту й традиційних ігор, образотворчого та виконавського мистецтва. Вони мають також право на збереження, контроль, захист і розвиток своєї інтелектуальної власності на таку культурну спадщину, традиційні знання та традиційні форми вираження культури. Стаття 24 цієї Декларації передбачає право корінних народів на свою традиційну медицину та на збереження своєї практики лікування, зокрема й збереження найважливіших лікарських рослин, тварин та мінералів [8].

Бенефіціари традиційних знань також мають право на об'єктивізацію традиційних знань, включаючи їх запис, реєстрацію, фотографування чи відтворення на плівці та здійснення інших дій, що дозволяють зафіксувати традиційні знання задля їх збереження та розповсюдження серед інших осіб з метою отримання доступу до традиційних знань. Процес об'єктивізації (фіксації, документування) потрібно відрізнити від традиційних способів збереження та передачі знань у межах громади.

Однією з форм об'єктивізації традиційних знань є створення реєстрів традиційних знань. Залежно від правової системи, такі реєстри можуть бути створені як декларативні чи правовстановлювальні. Декларативні реєстри традиційних знань передбачають фіксування відповідної інформації з метою її використання патентознавцями для аналізу відомого рівня техніки та оскарження виданих патентів,

у яких прямо або побічно використані традиційні знання, позаяк вважається, що права на традиційні знання витікають із попередніх прав, успадкованих від предків, а отже, їхня реєстрація не впливає на їх визнання. Тоді як, правовстановлювальні реєстри створюються з метою надання власнику традиційних знань виключних майнових, особистих немайнових прав і забезпечення їх охорони та захисту. Більшість типових правовстановлювальних реєстрів є публічними за своїм характером, регулюються національним органом та функціонують на основі закону або підзаконного акта, в якому чітко визначається порядок здійснення дійсної реєстрації традиційних знань, її офіційного визнання та схвалення. Так, ст. 16 Закону Перу «Про введення режиму охорони колективних знань корінних народів, заснованих на біологічних ресурсах» № 27811 закріплює, що метою реєстрів колективних знань корінних народів є збереження та заощадження колективних знань корінних народів та їхніх прав на ці знання й надання інформації, що дозволяє йому відстоювати інтереси корінних народів, які стосуються їхніх колективних знань [9].

Також прикладом декларативного реєстру традиційних знань є створена за сприяння органів державної влади в Індії Цифрова бібліотека традиційних знань з індійських систем медицини, створена міждисциплінарною групою у складі експертів з традиційної медицини (аюрведи, унані, сіддхи та йоги), патентних експертів, експертів з інтелектуальної власності, вчених і технічних фахівців. Ця бібліотека передбачає документування традиційних знань, які належать до суспільного надбання, в цифровому форматі п'ятьма міжнародними мовами (англійською, німецькою, французькою, японською та іспанською) у форматі, зрозумілому для патентних експертів міжнародних патентних відомств. Метою створення такої бібліо-

теки є запобігання видачі патентів на продукти, котрі створені з використанням традиційних знань, але в яких винахідницький рівень є низьким або взагалі відсутній, а також накопичення інформації про традиційні знання, що може використовуватися задля стимулювання поглиблених досліджень, спрямованих на створення нових лікарських засобів на основі інформації про традиційні знання [1].

На сьогодні електронні бібліотеки традиційних знань створені також у Китаї, Гані, Малайзії, Нігерії, ПАР, Танзанії, Таїланді, в деяких країнах Близького Сходу, а в Лаосі діє Центр ресурсів традиційної медицини.

Варто зазначити, що на міжнародному рівні заснована Міжнародна патентна класифікація, створена на підставі Страсбурзької угоди про Міжнародну патентну класифікацію в 1971 році, яка визначається як «ієрархічна система, в якій вся техніка поділена на кілька розділів, класів, підкласів і груп» [12]. Класифікація є незалежним від мови інструментом, незамінним при проведенні пошуку патентних документів на визначення відомого рівня техніки в конкретній технічній галузі.

Суб'єктам права інтелектуальної власності належить також право перешкоджати будь-якому посягання на право інтелектуальної власності на традиційні знання, здатному завдати шкоди честі чи репутації автора. Так, використання традиційних знань поза їхнім традиційним контекстом можливе лише в разі посилання на відповідні джерела, визнання їхніх власників і використання таких знань із повагою до культурних цінностей їхніх власників.

До особистих немайнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності слід також віднести право на рівноправну участь у розподілі вигод, отриманих у результаті використання традиційних знань, право на охорону традиційних знань та ін. Потрібно за-

уважити, що право володіння об'єктами традиційних знань не обмежене будь-яким строком та належить бенефіціарам довічно. Водночас законне використання традиційних знань повинно обмежуватися узгодженим строком за тієї умови, що всі права щодо знань повертаються до корінних народів після закінчення погодженого терміну. Охорона традиційних знань корінних народів не обумовлена жодними формальностями [11].

До майнових прав інтелектуальної власності бенефіціарів традиційних знань слід віднести право на використання традиційних знань, яке охоплює комерційне використання, пов'язане з отриманням доходу, некомерційне використання з метою отримання особистого задоволення, не пов'язаних із отриманням доходу або вигоди, або іншої винагороди, звичайне використання відповідно до звичайного права та практики традиційних власників, домашнє використання, пов'язане з побутовим використанням використання в дослідницьких і освітніх цілях, що означає обмеження виняткових прав, зокрема в наданні права на здійснення дій в особистих і некомерційних цілях та дій, що здійснюються виключно в експериментальних або дослідницьких цілях [1].

Одним з видів використання традиційних знань є використання традиційної медицини для охорони здоров'я. У п. 1 Декларації про Угоду TRIPS та громадську охорону здоров'я (Декларація Доха) визнається «серйозність проблем в галузі охорони здоров'я, з якими стикається безліч країн, які розвиваються, особливо тих проблем, які є наслідком ВІЛ/СНІДу, туберкульозу, малярії та інших епідемічних захворювань». Пункт 5 цієї ж Декларації закріплює право кожної держави-члена визначати, що саме вважати надзвичайною ситуацією та які обставини можуть утворювати національну надзвичайну ситуацію [12]. Використання традиційних знань з неко-

мерційною метою можливе при розширенні доступу до результатів наукових досліджень і залученні громадкості в дослідну та навчальну сфери.

Одним з майнових прав власника традиційних знань є право давати попередню обґрунтовану згоду на доступ до традиційних знань або схвалювати таку згоду, якщо її висловлює відповідний національний компетентний орган. Механізми застосування принципу попередньої обґрунтованої згоди повинні бути зрозумілими, належними та необтяжливими для всіх зацікавлених осіб, а також мають забезпечувати ясність і правову визначеність та передбачати можливість взаємного узгодження умов рівноправного спільного користування вигодами, що вилучаються з будь-якого погодженого використання таких знань [5].

Варто зазначити, що принцип інформованої згоди запозичений із медичної етики, відповідно до якого пацієнт має право приймати рішення щодо можливості проведення медичних маніпуляцій після отримання повної інформації про ризики та переваги такого конкретного лікування. Цей принцип закріплений у ст. 5 Загальної декларації про геном людини і права людини від 1997 року та передбачає, що в усіх випадках дослідження, лікування або діагностики, що спрявляють вплив на геном людини, слід оцінювати потенційні ризики та переваги й отримати попередню, вільну та обґрунтовану згоду відповідної особи [13].

Суб'єктам права інтелектуальної власності належить також право на захист від незаконного присвоєння традиційних знань. Стаття 3 (1) документа «Охорона традиційних знань: переглянуті цілі і принципи» визначає незаконне привласнення як будь-яке придбання, привласнення чи використання традиційних знань несправедливими чи незаконними засобами [14]. Незаконне привласнення може також полягати в отриманні

комерційної вигоди від придбання, присвоєння чи використання традиційних знань, коли особі, яка використовує ці знання, відомо або невідомо через недбалість, що ці знання були придбані або привласнені несправедливими засобами, а також інші види комерційної діяльності, що суперечать чесній практиці та які дозволяють отримати несправедливу вигоду із традиційних знань.

Стаття 3 проекту Закону «Правова структура охорони традиційних знань у Шрі-Ланці» визначає незаконне привласнення як придбання, привласнення чи використання традиційних знань на порушення положень цього Закону, отримання вигоди з придбання, привласнення чи використання традиційних знань, коли особі, котра придбаває, привласнює або використовує традиційні знання, відомо або невідомо через недбалість, що традиційні знання були придбані, присвоєні або використані будь-якими несправедливими засобами, та інші види комерційної діяльності, що суперечать чесній практиці, які дозволяють отримувати несправедливу вигоду з традиційних знань [15].

З метою збереження прав на традиційні знання їхні бенефіціари мають право на створення будь-якого національного адміністративного органу для захисту своїх прав та інтересів. Заснування зазначених інституцій має здійснюватися на прохання корінних народів або з їхньої попередньої згоди, в повному партнерстві з ними та для їх блага. Бенефіціари традиційних знань мають право на відшкодування шкоди, реституцію або справедливую та співрозмірну компенсацію відносно ресурсів, якими вони традиційно володіли або користувалися та які були конфісковані, взяті, використані або пошкоджені без їхньої попередньої інформованої згоди [11].

Держава має забезпечити наявність передбачених законодавством доступних і належних кримінально-

цивільно-, адміністративно-правових механізмів захисту відповідних прав інтелектуальної власності, врегулювання спорів, заходів прикордонного контролю, санкцій та інших засобів правового захисту проти умисного чи неумисного завдання шкоди майновим та/чи немайновим інтересам, порушення охоронюваних прав на традиційні знання, незаконного привласнення, неправомірного використання, несанкціонованого використання, несправедливого й нерівноправного використання або неправомірного використання традиційних знань, достатніх для стримування від вчинення нових порушень. Бази даних, які є наслідком вимоги про розкриття, мають створюватися, контролюватися та управлятися корінними народами. Хоча база даних може управлятися і призначеною установою, власниками інформації, що міститься в базі даних, залишаються бенефіціари традиційних знань. Застосування вимоги про розкриття має бути широкомасштабним. Патентні відомства повинні мати зобов'язання перевіряти зміст інформації, що розкривається. Відомства з інтелектуальної власності повинні інформувати про це корінні народи, які отримують заявки, коли вони оголошені як відповідні традиційні знання [12].

З огляду на вищезазначене, наділення статусом суб'єкта права інтелектуальної власності на традиційні знання, зокрема й у сфері охорони здоров'я, відбувається на підставі норм права. За відсутності спеціального законодавства про традиційні знання, регулювання й охорона праводносин, які виникають з приводу традиційних знань здійснюється на основі загальних норм права інтелектуальної власності, проте, охорону традиційних знань лише загальним нормами інтелектуальної власності, не можна вважати достатнім зважаючи на особливості, притаманні такому специфічному об'єкту.

Беручи до уваги неспинний розвиток і розширення традиційних знань у сфері охорони здоров'я та у зв'язку з цим підвищення попиту на народну медицину, важливими є розробка та прийняття відповідного нормативно-правового акта, наприклад Закону України «Про охорону прав інтелектуальної власності на об'єкти традиційних знань», із закріпленням поняття традиційних знань, визначенням суб'єктів права інтелектуальної власності на традиційні знання, окреслення правомочностей суб'єктів права інтелектуальної власності на традиційні знання та їхнього правового статусу. Розробка таких норм права має забезпечувати баланс між необхідністю, з одного боку, захистити права інтелектуальної власності бенефіціарів на традиційні знання та, з другого боку, забезпечити доступ до народної медицини та наукових досліджень у цій сфері.

Правове врегулювання відносин, які виникають з приводу інтелектуальної власності на традиційні знання

має важливе значення, тому що закріплені норми права інтелектуальної власності можуть стати як поштовхом для розвитку інвестицій у наукові дослідження, так і методом незаконного привласнення здобутків бенефіціарів традиційних знань. Водночас, відсутність нормативного регулювання охорони традиційних знань призводить до того, що суб'єкти права інтелектуальної власності на традиційні знання потрапляють у безперечно невідгідне становище щодо використання наявних механізмів інтелектуальної власності. Крім цього, не врегульованість відносин щодо використання традиційних знань негативно впливає на можливість захисту власників таких прав, а також створює поле невизначеності для тих, хто намагається використовувати традиційні знання з метою дослідження та виробництва нових продуктів. ♦

Список використаних джерел

1. Глоссарий основных терминов, относящихся к интеллектуальной собственности традиционным знаниям. 19 сессия, Женева, 18–22.07.2011 года WIPO/GRTKF/IC/19/INF/8 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_19/wipo_grtkf_ic_19_inf_8.pdf.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 року № 2801-12 : станом на 16.10.2012 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1993. — № 4. — Ст. 19.
3. Інструкція про порядок надання Комітетом з питань народної і нетрадиційної медицини при Міністерстві охорони здоров'я України спеціального дозволу для провадження медичної діяльності в галузі народної і нетрадиційної медицини, затверджена Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 10.08.2000 року № 195 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20000810_195.html.
4. Стратегия ВОЗ в области народной медицины на 2014–2023 годы [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://apps.who.int/medicinedocs/documents/s21201ru/s21201ru.pdf>.
5. Охрана традиционных знаний : проекты статей. ВОИС. WIPO/GRTKF/IC/21/4 [Электронный ресурс]. — Режим доступа:

- http://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_27/wipo_grtkf_ic_27_ref_facilitators_document_rev_2.pdf.
6. Конвенция о биологическом разнообразии [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/biodiv.shtml.
  7. Материалы Межправительственного комитета по интеллектуальной собственности, генетическим ресурсам, традиционным знаниям и фольклору. 17 сессия. Женева, 6–10.12.2010 года WIPO/GRTKF/IC/17/INF/9 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sct/ru/wipo_grtkf_ic_17/wipo_grtkf_ic_17_inf_9.pdf, 16.
  8. Декларация Организации Объединенных Наций о правах коренных народов принята резолюцией 61/295 Генеральной Ассамблеи от 13.09.2007 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/indigenous_rights.shtml.
  9. Закон «О введении режима охраны коллективных знаний коренных народов, основанных на биологических ресурсах» № 27811 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=3420>.
  10. Справочник ВОИС по интеллектуальной собственности // Публикация ВОИС. — № 489 (Е). — 2008. — С. 20.
  11. Отчет о семинаре-практикуме коренных народов по вопросам интеллектуальной собственности, генетических ресурсов, традиционных знаний и традиционных выражений культуры / Межправительственный комитет по интеллектуальной собственности, генетическим ресурсам, традиционным знаниям и фольклору Двадцать седьмая сессия Женева, 24.03–04.04.2014 года WIPO/GRTKF/IC/27/INF/9 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_27/wipo_grtkf_ic_27_inf_9.pdf.
  12. Дохинская декларация «Соглашение по ТРИПС и общественное здравоохранение». WT/MIN(01)/DEC/W/2 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_trips_e.htm.
  13. Всеобщая декларация о геноме человека и правах человека [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_575.
  14. Охрана традиционных знаний: переглянути цілі і принципи. WIPO/GRTKF/IC/18/5 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : www.wipo.int/.../wipo_grtkf.../wipo_grtkf_iwg_2_ref_ic_18_5_prov.doc.
  15. Правая структура охраны традиционных знаний в Шри-Ланке 01.01.2009 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=7425>.

Надійшла до редакції 29.10.2014 року

Воронцова Е. Права субъектов интеллектуальной собственности на традиционные знания в области здравоохранения. В данной статье рассматриваются вопросы, связанные с определением понятия субъектов интеллектуальной собственности на традиционные знания. Анализируя нормы международного права и рекомендации, автор выделяет права субъектов интеллектуальной собственности на традиционные знания в области здравоохранения и представляет их краткую характеристику. Автором обоснована необходимость принятия норм права по защите интеллектуальной собственности, объектом которой являются традиционные знания.

Ключевые слова: традиционные знания, интеллектуальная собственность, права субъектов интеллектуальной собственности, народная медицина, дополнительная медицина, альтернативная медицина

Vorontsova K. The intellectual property rights of subjects on traditional knowledge in the sphere of health care. This article reflects the intellectual property rights of subjects on traditional knowledge in the sphere of Health Care. The traditional knowledge is a living body of knowledge that is developed, sustained and passed on from generation to generation within a community, often forming part of its cultural or spiritual identity.

The traditional knowledge is generally regarded as collectively originated and held, so that any rights and interests in this material should vest in communities rather than individuals. In some cases, however, individuals, such as traditional healers, might be regarded as the holders of traditional knowledge or traditional cultural expressions and as beneficiaries of protection. So the subject of intellectual property rights on traditional knowledge is indigenous peoples, indigenous communities, local communities, traditional communities, individuals, as a group of people living in the territory, which differ from other community social cultural or economic living conditions, with their own traditions and customs legislation and in some cases individuals, such as traditional healers.

The living nature of traditional knowledge means that it should be protected by the special intellectual property legislation.

The traditional forms of creativity and innovation must be protectable intellectual property to protect traditional remedies and indigenous art and music against misappropriation, and enable communities to control and benefit collectively from their commercial exploitation.

However, unlike the other countries in Ukraine traditional knowledge is protected by conventional intellectual property systems. In our country there are not any specific systems for protecting traditional knowledge.

The main idea of the article is to provide the analysis of the some intellectual property rights of subjects on traditional knowledge.

The author provides the idea to amend the legislation of Ukraine and make a legal instrument would define what is meant by traditional knowledge who the rights holders would be, how competing claims by communities would be resolved, and what rights and exceptions ought to apply.

Keywords: traditional knowledge, intellectual property, rights of subjects of intellectual property, traditional medicine, complementary medicine, alternative medicine, medicine, complementary medicine, alternative medicine